Rajavartiolaitos
Gränsbevakningsväsendet
The Finnish Border Guard

MUISTIO HE 123/2018vp

Rajavartiolaitoksen esikunta 3.10.2018
Kenraalimajuri Pasi Kostamovaara

Hallinto- ja turvallisuusjaosto/Eduskunta

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Turvallisuustilanteessa ei ole näköpiirissä nopeaa käännettä parempaan. Tilannekehityksen ennustettavuus säilyy heikkona. Turvallisuus on nostettu EU:n kehittämisen prioriteetiksi ja hallituksen painopistealueeksi. Rajaturvallisuus on muuttuneen turvallisuustilanteen keskiössä. Tilanteeseen vastaaminen edellyttää Rajavartiolaitokselta ennen kaikkea riittävää henkilöstöä, kalustoa ja toimivaltuuksia.

Taloustilanne ja tehtävien priorisointi

Hallitus on osoittanut vuosien 2017 ja 2018 kehyspäätöksissä Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin lisämäärärahat yli 200 rajavartijan palkkaamiseksi. Lisäys kohdennetaan itärajan valvontaan, lisääntyvien EU-velvoitteiden hoitamiseen ja Helsinki-Vantaan kasvavan liikenteen sujuvuuden takaamiseen.

Lisämääräraha tulee käyttää käyttötarkoituksensa mukaisesti lisääntyvien tehtävien ja velvoitteiden hoitamiseen. Lisämääräraha ei poista Rajavartiolaitoksen muihin tehtäviin kohdistuvaa sopeuttamistarvetta. Rajavartiolaitos on esittänyt useaan kertaan 12 miljoonan vuotuista lisärahoitusta nykyisen palvelutason säilyttämiseksi.

Rajavartiolaitoksen tehtävien priorisointi perustuu sisäisen turvallisuuden selonteon linjauksiin ja turvallisuusympäristön muutoksen vaatimuksiin. Rajavartiolaitos keskittyy huolehtimaan itärajan perustason valvonnasta, rajanylitysliikenteen turvallisuudesta sekä meripelastuksen johtamisesta. Lisäksi sotilaallisen maanpuolustuksen velvoitteet hoidetaan täysimääräisesti.

Liikenne Helsinki-Vantaan lentoasemalla kasvaa huomattavasti ennakoitua nopeammin. Vuonna 2018 kasvu on ylittänyt jo 20%. Rajavartiolaitos komensi sisäisesti pääosin itärajalta 40 rajavartijaa paikkaamaan kesällä 2018 Helsinki-Vantaan akuuttia henkilöstöpulaa.

Vuoden 2019 talousarvioesitys

Rajavartiolaitoksen lisääntyvien tehtävien toteuttamiseksi Rajavartiolaitos esitti 8,6 milj. euron määrärahalisäystä vuodelle 2019. Sisäministeriö sisällytti esitykseensä 5,8 milj. euron lisäyksen. Hallituksen esitys sisältää 1,8 milj. euron lisäyksen ja 2,1 milj. euron leikkauksen Rajavartiolaitokselle päätettyyn kehykseen.

Hallituksen esitys sisältää 1,8 milj. €:n lisärahoituksen Helsinki-Vantaan ennakoitua nopeammin kasvaneen liikenteen tarkastuksiin. Esitetty summa käytetään 20 rajavartijan palkkaukseen ja 50 koulutukseen. Rajavartiolaitos tarvitsee vuodelle 2020 palkkamäärärahat tälle 50 henkilön lisäykselle.

Hallituksen esitys sisältää myös 2,1 milj. € leikkauksen hallituksen kehyspäätöksessä 2017 myöntämiin määrärahoihin. Määrärahoilla oli tarkoitus kouluttaa rajavartijoita sekä uusia rajatarkastusautomaatteja ja tietojärjestelmiä vuodelle 2020 ajoittuvaa EU:n rajanylitystieto-järjestelmän (EES) käyttöönottoa varten. Rajavartijat on rekrytoitu kurssille ja aiotut hankinnat on käynnistetty. Leikattu määräraha tarvitaan hallituksen kehyspäätöksen mukaiseen tarkoitukseensa vuodelle 2019.

Rajavartiolaitoksen vuokrat Senaatti-kiinteistöille nousivat vuokramallin muuttuessa vuoden 2018 alusta 900 000 euroa. Tähän yksipuoliseen valtion liikelaitoksen tekemään korotukseen ei ole osoitettu määrärahoja aiemmissa kehys- tai talousarviopäätöksissä. Olisi kohtuullista, että valtio osoittaisi pysyvät määrärahat aiheuttamiinsa vuokrankorotuksiin.

Pidemmän aikavälin lisätarpeet

Vanhentuvaa tekniikkaa on uusittava säännöllisesti. Teknisillä ratkaisuilla voidaan saavuttaa tuottavuushyöty vain kerran - sen jälkeen ne ovat pysyvä kustannuserä. Turvallisuusviranomaisten teknisten ratkaisujen on täytettävä korkeat turvallisuus- ja suorituskykyvaatimukset. Valvonta-, pelastus- ja turvaamistehtävissä käytettävän tekniikan on oltava kunnossa ja toimintavarmaa. Kansalaisten suojaaminen ja turvaaminen on valtion ydintehtävä, jota ei voi tehdä rikkinäisellä kalustolla.

Rajavartiolaitos aloitti keskitettyjen teknisten valvontajärjestelmien rakentamisen itärajalle ja merialueelle 1990-luvulla. Järjestelmien tekninen rakenne perustuu edelleen 1990-luvulla kehitettyihin ratkaisuihin. Rajavartiolaitoksella on tarve uusia järjestelmien vanhentunut tekniikka, kasvattaa tiedonsiirtokapasiteettia, lisätä kykyä siirrettävien ja liikkuvien sensoreiden käyttöön sekä suojata ne asianmukaisella tavalla. Erityisesti valtakunnan rajalla olevien turvallisuusviranomaisen järjestelmien tulee olla toimintavarmoja ja suojattuna moninaisia uhkia vastaan. Uusimisen kustannuksiksi 2020-2023 arvioidaan 48 milj. euroa. Esimerkiksi Viro rakentaa noin 170 kilometrin itäiselle maarajalleen teknistä rajavalvontajärjestelmää noin 190 milj. eurolla.

Rajavartiolaitoksen kaksi valvontalentokonetta saavuttaa 30 vuoden käyttöiän 2025. Ilma-alusten keskimääräinen ikä kaupallisessa liikenteessä on 20-25 vuotta. Korkea käyttöikä alentaa koneiden käyttöasetetta ja nostaa käyttökustannuksia. Laitteiden huoltopalveluissa sekä varaosien saatavuudessa on jo nyt vaikeuksia. Rajavartiolaitos on käynnistänyt selvityksen suorituskyvyn korvaamiseksi. Kokonaiskustannuksiksi vuosille 2022-2025 arvioidaan yhteensä 40 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöt on ilmoittanut, että se ei pysty tekemään omistajavastuulleen kuuluvia peruskorjauksia ilman pääomavuokrankorotuksia. Kymmenessä vuodessa Rajavartiolaitoksen käytössä olevat Senaatti-kiinteistöjen toimitilat ovat menneet kelvottomaan kuntoon. Rajavartiolaitoksen on täytynyt esimerkiksi Imatralla siirtää henkilöstöä omalla kustannuksellaan väistötiloihin, joissa ei ole sisäilmaongelmia. Myös pääomavuokriin tulisi osoittaa pysyvä lisämääräraha. Puolustusvoimat sai vuoden 2016 talousarviossa 36 milj. € lisämäärärahan vastaavasta syystä Senaatti-kiinteistöjen korjausvelasta aiheutuviin vuokrankorotuksiin. Alustavat arviot lisämäärärahasta Rajavartiolaitoksen osalta ovat noin 10 milj. euroa. Tämä siis vielä vuoden 2018 alusta tulleen 900 000 euron vuokrankorotuksen lisäksi.

Rajavartiolaitos selvittää parhaillaan millä tavalla turvataan parhaiten ulkovartiolaivojen pitkän aikavälin toimintakyky. Rajavartiolaitoksen ulkovartiolaiva Tursas on otettu käyttöön vuonna 1986 ja Uisko vuonna 1987. Vaihtoehtona alusten peruskorjaukselle on kahden uuden ulkovartiolaivan hankinta. Selvitys asiasta valmistuu syksyn aikana.